

ЗВІТ

Вересень, 2025

За результатами огляду державних та регіональних навчальних програм у соціальному секторі

Цю публікацію підготувала організація Maestral International на замовлення Національної соціальної сервісної служби України та ЮНІСЕФ за фінансової підтримки Уряду Швеції. Її зміст є винятковою відповідальністю Maestral International і необов'язково відображає позицію Уряду Швеції та/або ЮНІСЕФ.

Подяки

Цей документ, підготовлений організацією Maestral International (maestral.org), відображає цінний внесок: консультантів — Жанни Петрочко; Ірини Єременко, Марини Безрук; асоційованої членкині Maestral International — Мері Гікменн; спеціалістки із захисту дитини ЮНІСЕФ — Наталії Датченко; директора Департаменту державного контролю у сфері соціального захисту населення Національної соціальної сервісної служби України – Василя Білоуса.

Ми висловлюємо щиру вдячність за щедрю підтримку UNICEF Україна, партнерство з яким зробило цю роботу можливою.

Скорочення

Нацсоцслужба	Національна соціальна сервісна служба України
ОЦСС	обласний центр соціальних служб
Стратегія	Стратегія забезпечення права кожної дитини в Україні на зростання в сімейному оточенні на 2024–2028 роки
ТГ	територіальна громада
СФВ	сімейні форми виховання (опіка, піклування, прийомна сім'я, дитячий будинок сімейного типу)
ПС	прийомна сім'я
ДБСТ	дитячий будинок сімейного типу
ССД	служба у справах дітей
ЦСС	центр соціальних служб
ЦНСП	центр надання соціальних послуг
ФСР	фахівець із соціальної роботи
СЖО	складні життєві обставини
ВПО	внутрішньо переміщені особи
ВІЛ	вірус імунодефіциту людини
ЗВО	заклад вищої освіти

Зміст

5	ВСТУП
7	МЕТОДОЛОГІЯ ОГЛЯДУ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ
10	ОГЛЯД ДЕРЖАВНИХ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ
	<i>Пропозиції регіонів щодо подальшого розроблення державних навчальних програм: актуальні теми та можливі стратегії</i>
18	АНАЛІЗ РЕГІОНАЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ
23	ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

Вступ

Подані у Звіті матеріали є результатом огляду й осмислення робочою експертною групою (у складі представників ЮНІСЕФ, Maestral International та українських експертів) стану державних і регіональних навчальних програм для спеціалістів і фахівців галузі Міністерства соціальної політики, сім'ї та єдності України, наданих для аналізу Національною соціальною сервісною службою України.

Своєчасність і важливість цього Звіту обумовлена необхідністю створення сприятливого підґрунтя для планування та реалізації національних стратегій та реформ щодо збагачення кадрових ресурсів галузі відповідно до міжнародних/європейських стандартів, пріоритетних для Міністерства соціальної політики, сім'ї та єдності України, а також для Національної соціальної сервісної служби України.

У Стратегії забезпечення права кожної дитини в Україні на зростання в сімейному оточенні на 2024–2028 роки (далі — Стратегія) підкреслюється, що розв'язання актуальних проблем у сфері забезпечення та захисту прав дитини значно залежить від кадрового потенціалу цієї сфери. Це, зокрема, передбачає «запровадження системи перепідготовки й безперервного професійного розвитку працівників надавачів соціальних послуг, впровадження механізмів залучення нових працівників у професію та їх утримання».

Відповідно до положень постанови Кабінету Міністрів України від 1 червня 2020 р. № 479 «Деякі питання діяльності центрів соціальних служб», обласні (регіональні) центри соціальних служб (ОЦСС) проводять методичне забезпечення організації соціальної роботи, надання соціальних послуг, організовують навчання з питань проведення соціальної роботи, надання соціальних послуг. Отож, метою діяльності регіонального центру є методичне забезпечення проведення у територіальних громадах соціальної роботи, надання соціальних послуг, соціальної допомоги, соціальної підтримки особам/сім'ям, які належать до вразливих груп населення та/або перебувають у складних життєвих обставинах, організація навчальних заходів з питань соціальної роботи, надання соціальних послуг. Завдання ОЦСС: проведення навчальних заходів для надавачів соціальних послуг, спеціалістів виконавчих органів місцевого самоврядування, які здійснюють управління системою надання соціальних послуг сім'ям і дітям.

Враховуючи зазначене вище, ретельний аналіз усіх державних і регіональних навчальних програм стосовно їх актуальності й відповідності сучасним вимогам є важливим і своєчасним.

Огляд навчальних програм не є повноцінним дослідженням і не відповідає усім вимогам щодо дизайну, вибірки та процедури соціологічного дослідження.

Методологія огляду навчальних програм

МЕТА ОГЛЯДУ:

ознайомитися з галузевими навчальними програмами Міністерства соціальної політики України (нині — Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності України), проаналізувати їх на предмет актуальності, сильних сторін, доцільності структури та змісту, щоб визначити пріоритетні завдання для покращення змістово-методичного підвищення професійної компетентності спеціалістів галузі в сучасних умовах, а також для стратегічного планування подальшої навчальної діяльності в галузі на державному та регіональному рівнях, зміцнення кадрового потенціалу галузі загалом.

ЗАВДАННЯ ОГЛЯДУ:

- 1** Здійснити експертний огляд чинних державних навчальних програм за визначеними критеріями.
- 2** Вивчити думки представників обласних (регіональних) центрів соціальних служб щодо чинних державних програм.
- 3** Зробити узагальнені висновки та надати рекомендації щодо актуальності, сильних сторін, структури та змісту чинних державних програм.
- 4** Здійснити експертний огляд регіональних навчальних програм, поданих обласними центрами соціальних служб Національній соціальній сервісній службі, за визначеними критеріями.
- 5** Проаналізувати результати самооцінювання представниками обласних (регіональних) центрів соціальних служб поданих ними навчальних програм.
- 6** Зробити узагальнені висновки й надати рекомендації Національній соціальній сервісній службі й обласним центрам соціальних служб щодо актуальних тем, можливої структури та змісту регіональних навчальних програм, а також процедури їх розроблення.

Огляд навчальних програм здійснювали три експерти, які мають досвід навчально-методичної і тренерської діяльності, роботи в соціальному секторі й підготовки навчально-методичних матеріалів різних рівнів.

Цільова група фахівців, залучених до процесу огляду — самооцінювання навчальних програм: працівники обласних центрів соціальних служб.

ОБ'ЄКТ ОГЛЯДУ:

навчальні програми, затверджені на державному рівні; навчальні програми, розроблені на регіональному рівні, серед яких затверджені наказами директорів ОЦСС.

Огляд навчальних програм здійснювали на підставі офіційних листів Національної соціальної сервісної служби до регіональних центрів соціальних служб.

До участі в огляді було запрошено всі регіональні центри соціальних служб. Запропонований інструментарій огляду обласні центри соціальних служб заповнювали добровільно. Тому кількість заповнених карток щодо різних програм може бути різною.

ІНСТРУМЕНТАРІЙ ОГЛЯДУ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ

Для огляду навчальних програм експерти розробили шість діагностичних інструментів (додатки 1–4):

1. картка оцінювання державної навчальної програми експертом;
2. карта огляду регіональної навчальної програми експертом;
3. картка огляду державної навчальної програми обласним центром соціальних служб;
4. картка самооцінювання обласним центром соціальних служб власної навчальної програми;
5. гугл-анкети для з'ясування окремих актуальних питань розвитку навчально-методичної діяльності обласних центрів соціальних служб, подальшого розроблення державних навчальних програм.

Кожна державна навчальна програма аналізується окремо за ідентичними критеріями/індикаторами.

Окрема увага приділяється оцінюванню сильних сторін програми, серед яких: комплексність; доказовість запропонованих методів; міждисциплінарний підхід; культурна компетентність; практична підготовка та польова робота; гнучкість і адаптивність; аналіз і оцінювання; доступність та інклюзивність; дотримання етичних стандартів.

Карта огляду регіональної навчальної програми експертом складається з аналогічних частин, як і картка державної навчальної програми.

Обласні центри соціальних служб були долучені до аналізу усіх запропонованих для огляду державних навчальних програм і самоаналізу власних регіональних програм. Таке долучення до огляду й аналізу змістовно-методичного забезпечення процесу навчання насамперед мало на меті вивчити на місцях ситуації щодо актуальності та стану чинних навчальних програм, а також стратегічного планування подальшої навчальної діяльності в галузі на державному й регіональному рівнях. Окрім цього, регіональні програми аналізували, щоб вивчити й поширити передовий досвід навчання працівників галузі на обласному рівні.

Важливим і самостійним етапом загального огляду регіональних навчальних програм є самооцінювання власних програм, поданих Національній соціальній сервісній службі. Таке оцінювання забезпечує комплексність дослідження, оскільки дозволяє розробникам програм критично проаналізувати власний навчальний продукт, забезпечує причетність працівників обласних центрів соціальних служб до удосконалення змістовно-методичного забезпечення підвищення професійної компетентності спеціалістів галузі в сучасних умовах.

Для вивчення позиції працівників обласних центрів соціальних служб щодо подальшого розвитку навчально-методичної діяльності регіональних центрів соціальних служб застосовується гугл-анкета.

ЕТАПИ ОГЛЯДУ ДЕРЖАВНИХ І РЕГІОНАЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ

Огляд програм складається з перелічених нижче етапів.

ДЕРЖАВНІ ПРОГРАМИ:

1 / вивчення експертами державних навчальних програм;

2 / заповнення Картки оцінювання державної навчальної програми; формулювання попереднього висновку щодо навчальної програми;

3 / огляд і аналіз державних навчальних програм працівниками ОЦСС за запропонованими експертами критеріями та показниками;

4 / заповнення працівниками ОЦСС Картки огляду державної навчальної програми;

5 / вивчення експертами результатів огляду ОЦСС державних програм; підготовка узагальненого висновку щодо актуальності, доцільності структури та змісту відповідно до сучасних умов по кожній програмі;

6 / підготовка узагальнених матеріалів.

РЕГІОНАЛЬНІ ПРОГРАМИ:

1 / вивчення експертами регіональних навчальних програм;

2 / заповнення Картки огляду регіональної навчальної програми; формулювання попереднього висновку щодо навчальної програми;

3 / самоаналіз регіональних навчальних програм працівниками ОЦСС за запропонованими експертами критеріями та показниками;

4 / заповнення Картки самооцінювання ОЦСС власної навчальної програми;

5 / заповнення гугл-анкети щодо самооцінювання ОЦСС власної навчальної програми й подальшого розвитку навчально-методичної діяльності регіональних центрів соціальних служб;

6 / вивчення експертами результатів самооцінювання ОЦСС власних регіональних програм; підготовка узагальненого висновку щодо актуальності, доцільності структури та змісту відповідно до сучасних умов по кожній програмі;

7 / підготовка узагальнених матеріалів.

Огляд державних навчальних програм

Загальний огляд державних навчальних програм

На розгляд експертів було надано 13 державних навчальних програм.

Таблиця 1. Перелік державних навчальних програм, наданих експертами для огляду.

№	Назва програми	Наказ про затвердження
1	Програма підготовки кандидатів у прийомні батьки та батьки-вихователі в питаннях виховання ВІЛ-інфікованих дітей	Міністерство сім'ї, молоді та спорту України. Нак. № 2668 від 25.07.2007
2	Українська версія програми ПРАЙД «Підготовка кандидатів у прийомні батьки та батьки-вихователі»	Міністерство сім'ї, молоді та спорту України. Нак. № 2670 від 25.07.2007
3	Програма підвищення кваліфікації соціальних працівників центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді щодо встановлення опіки, піклування, створення та забезпечення діяльності прийомних сімей і дитячих будинків сімейного типу	Міністерство сім'ї, молоді та спорту України. Нак. № 1357 від 24.04.2009
4	Програми підготовки кандидатів в опікуни, піклувальники, прийомні батьки та батьки-вихователі	Міністерство сім'ї, молоді та спорту України. Нак. № 1357 від 24.04.2009
5	Програма навчання для прийомних батьків та батьків-вихователів з метою підвищення їх виховного потенціалу	Міністерство сім'ї, молоді та спорту України. Нак. № 79 від 14.01.2011
6	Програма підвищення кваліфікації фахівців із соціальної роботи центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді щодо виявлення сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах, надання їм соціальних послуг та здійснення соціального супроводу таких сімей (осіб)	Мінсоцполітики України. Лист від 24.12.2013 № 4508/0/205-13/57
7	Програма навчання спеціалістів щодо підготовки молоді до подружнього життя	Мінсоцполітики України. Нак. № 906 від 27.12.2013
8	Програма підготовки патронатних вихователів	Мінсоцполітики України. Нак. № 1349 від 19.08.2017
9	Програма підготовки наставників для дітей, які проживають у закладі для дітей-сиріт, дітей позбавлених батьківського піклування, іншому закладі для дітей, з питань соціальної адаптації дітей та їх підготовки до самостійного життя	Мінсоцполітики України. Нак. № 1763 від 07.11.2017
10	Типова програма для кривдників	Мінсоцполітики України. Нак. № 1434 від 01.10.2018
11	Типова програма навчання фізичних осіб, які надають соціальні послуги з догляду без здійснення підприємницької діяльності	Мінсоцполітики України. Нак. № 131 від 15.03.2021
12	Програма підготовки кандидатів у прийомні батьки, батьки-вихователі, опікуни/піклувальники, усиновлювачі, патронатні вихователі	Мінсоцполітики України. Нак. № 245 від 12.09.2022
13	Типова програма навчання (підвищення кваліфікації) спеціалістів і фахівців, залучених до управління системою раннього втручання	Мінсоцполітики України. Нак. № 552 від 29.09.2021

Додатково експерти проаналізували Програму підготовки до самостійного життя випускників закладів інституційного догляду та виховання дітей, осіб із-поміж вихованців прийомних сімей і дитячих будинків сімейного типу. Програма не входила до початкового списку державних програм. Однак її аналіз видається важливим і своєчасним.

Цільовою групою державних навчальних програм є:

фахівці соціальної сфери, надавачі соціальних послуг; тренери за різними напрямками; кандидати в сімейні форми виховання, усиновлювачі, патронатні вихователі; прийомні батьки, батьки-вихователі; особи-кривдники.

Усі програми затверджені в період з 2007 по 2022 роки. Наразі всі програми чинні.

Найстарішими є дві програми 2007 року, затверджені Міністерством сім'ї, молоді та спорту України (ліквідовано):

Програма підготовки кандидатів у прийомні батьки та батьки-вихователі щодо виховання ВІЛ-інфікованих дітей; Українська версія програми ПРАЙД «Підготовка кандидатів у прийомні батьки та батьки-вихователі».

Ще дві програми затверджено Міністерством сім'ї, молоді та спорту України у 2009 році:

Програма підвищення кваліфікації соціальних працівників центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді щодо встановлення опіки, піклування, створення та забезпечення діяльності прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу; Програми підготовки кандидатів в опікуни, піклувальники, прийомні батьки та батьки-вихователі.

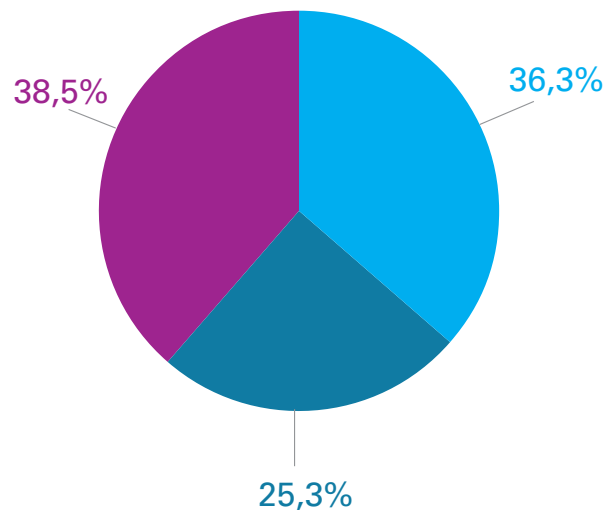
Програми, затверджені до 2011 року (чотири національні програми), були розроблені та затверджені Міністерством сім'ї, молоді та спорту України, яке на той час формувало державну сімейну політику, організацію соціальної роботи із сім'ями, дітьми та молоддю й відповідало за координацію діяльності мережі центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Після реорганізації у 2012 році повноваження щодо формування державної політики соціального захисту дітей та сімей, організації соціальної роботи й надання соціальних послуг були передані Міністерству соціальної політики України.

На жаль, далеко не всі обласні центри соціальних служб мають тренерів, які пройшли підготовку за кожною державною програмою, запропонованою для огляду. В узагальненому вигляді за всіма програмами відповіді на запитання «Чи є в регіоні тренери, які пройшли підготовку за цією Програмою?» розподілилися таким чином: «так» — 36,3%, «ні» — 25,3%, «не відомо» — 38,5%. Це засвідчує той факт, що забезпечення обласних центрів соціальних служб тренерами за всіма державними програмами незадовільне.

Для формулювання загального висновку щодо стану кожної програми, її актуальності, відповідності змісту сучасним реаліям, повноти структури тощо брали до уваги думку регіонів.

У цілому висновок експертів і представників обласних центрів соціальних служб збігся. Проте остаточний висновок ґрунтувався на сукупності усіх аргументів і пояснень різних регіонів і робився за підставі більшості висловлених узагальнень.

Загальний висновок щодо всіх 14 програм подано в таблиці нижче.

«Чи є в регіоні тренери, які пройшли підготовку за цією Програмою?»

● так ● ні ● не відомо

Таблиця 2. Загальний висновок щодо державних програм, наданих Національною соціальною сервісною службою для огляду

№	Назва програми	Загальний висновок
1	Програма підготовки кандидатів у прийомні батьки та батьки-вихователі щодо виховання ВІЛ-інфікованих дітей	Програма не розкриває теми, мети, завдань; можна скасувати
2	Українська версія програми ПРАЙД «Підготовка кандидатів у прийомні батьки та батьки-вихователі»	Рекомендовано перезатвердити Програму зі змінами та доповненнями, оскільки міністерства, наказом якого затверджена Програма, не існує на момент її аналізу. Або ж Програма може бути скасована, оскільки наявна затверджена актуальніша програма підготовки кандидатів у прийомні батьки, батьки-вихователі, опікуни/піклувальники, усиновлювачі, патронатні вихователі (наказ МСП № 245), яку розробляли з урахуванням змісту та сильних сторін програми ПРАЙД
3	Програма підвищення кваліфікації соціальних працівників центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді щодо встановлення опіки, піклування, створення та забезпечення діяльності прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу	Програма втратила актуальність чи не розкриває теми, мети, завдань; можна скасувати
4	Програми підготовки кандидатів в опікуни, піклувальники, прийомні батьки та батьки-вихователі	Програма втратила актуальність чи не розкриває теми, мети, завдань; можна скасувати
5	Програма навчання для прийомних батьків і батьків-вихователів з метою підвищення їх виховного потенціалу	Програма актуальна, однак потребує змін/уточнень
6	Програма підвищення кваліфікації фахівців із соціальної роботи центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді щодо виявлення сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах, надання їм соціальних послуг та здійснення соціального супроводу таких сімей (осіб)	Програма втратила актуальність чи не розкриває теми, мети, завдань; можна скасувати
7	Програма навчання спеціалістів щодо підготовки молоді до подружнього життя	Програма втратила актуальність чи не розкриває теми, мети, завдань; можна скасувати
8	Програма підготовки патронатних вихователів	Програма актуальна, однак потребує змін/уточнень відповідно до змін чинного законодавства
9	Програма підготовки наставників для дітей, які проживають у закладі для дітей-сиріт, дітей позбавлених батьківського піклування, іншому закладі для дітей, з питань соціальної адаптації дітей та їх підготовки до самостійного життя	Програма актуальна, однак потребує значних змін/уточнення змісту
10	Типова програма для кривдників	Програма актуальна, однак потребує значних змін/уточнення змісту
11	Типова програма навчання фізичних осіб, які надають соціальні послуги з догляду без здійснення підприємницької діяльності	Програма актуальна, однак потребує значних змін/уточнення змісту
12	Програма підготовки кандидатів у прийомні батьки, батьки-вихователі, опікуни/піклувальники, усиновлювачі, патронатні вихователі	Програма актуальна, відповідає міжнародним і національним стандартам забезпечення прав людини/дитини, може використовуватися в затвердженому на момент огляду вигляді (нагальних змін не потребує), можна внести незначні доповнення
13	Типова програма навчання (підвищення кваліфікації) спеціалістів і фахівців, задіяних в управлінні системою раннього втручання	Програма актуальна, однак потребує незначних змін/уточнень
14	Програма підготовки до самостійного життя випускників закладів інституційного догляду та виховання дітей, осіб із-поміж вихованців прийомних сімей і дитячих будинків сімейного типу	Програма актуальна, однак потребує змін/уточнення змісту

Таким чином:

1	лише 1 програма не потребує нагальних змін і оновлень (програма 12), доповнення до цієї Програми можливі, проте вони не суттєві;	3	3 програми не втратили актуальності, однак потребують незначних змін/уточнень (програми 5, 8, 13);
1	стосовно однієї програми є дискусійна думка, враховуючи її популярність і думку регіонів (програма 2, ПРАЙД). Рекомендовано перезатвердити Програму зі змінами та доповненнями. Або ж Програму можна скасувати, оскільки є Програма підготовки кандидатів у прийомні батьки, батьки-вихователі, опікуни/піклувальники, усиновлювачі, патронатні вихователі, яку розробляли з урахуванням змісту й сильних сторін програми ПРАЙД;		
4	4 програми актуальні, однак потребують значних змін/уточнення зміст, доповнення структури тощо (програми 5, 8, 13, 14);	5	5 програм втратили актуальність чи не розкривають теми, мети, завдань; можуть бути скасовані (програми 1, 3, 4).

Зі слів регіонів ОЦСС також використовують такі державні навчальні програми:

Рекомендована програма навчання соціальних робітників/фізичних осіб — підприємців з питань надання соціальної послуги супроводу під час інклюзивного навчання (лист Мінсоцполітики від 20.02.2024 № 4096/0/2-24/57). Навчання передбачено Державним стандартом соціальної послуги супроводу під час інклюзивного навчання, який затверджено наказом Мінсоцполітики від 23.12.2021 № 718 (зареєстрований у Міністерстві юстиції України 21 січня 2022 р. за № 72/37408). Підставою є те, що з боку батьків зростає попит на реалізацію дитьми з особливими освітніми потребами права на освіту шляхом забезпечення супроводу дітей у закладах освіти.

У повній версії Звіту можна ознайомитися з детальним оглядом усіх 14 державних навчальних програм. Щодо кожної програми сформульовано рекомендації стосовно її покращення чи подальшого використання.

ПРОПОЗИЦІЇ РЕГІОНІВ ЩОДО ПОДАЛЬШОГО РОЗРОБЛЕННЯ ДЕРЖАВНИХ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ: АКТУАЛЬНІ ТЕМИ ТА МОЖЛИВІ СТРАТЕГІЇ

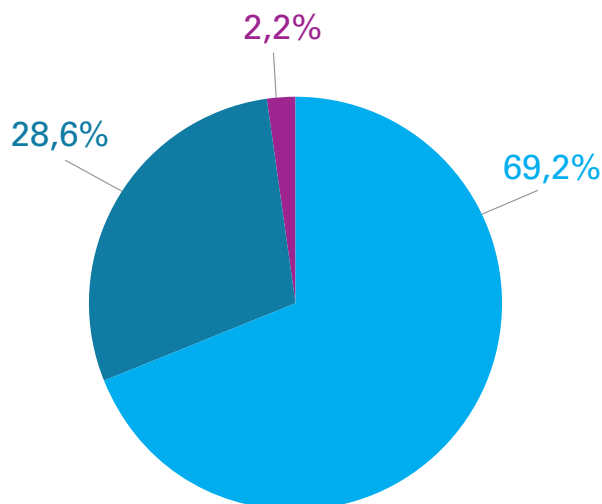
На думку представників регіонів, для ефективного здійснення навчання працівників галузі не вистачає таких державних програм:

- програми підготовки фахівців із соціальної роботи та інших працівників системи соціального захисту щодо забезпечення виявлення осіб, сімей з дітьми, що належать до вразливих груп населення та перебувають у складних життєвих обставинах, організацію надання їм соціальних послуг, зокрема соціального супроводу»;
- програми навчання фахівців для надання соціальної послуги «Соціальна адаптація ветеранів війни та членів їхніх сімей»;
- програми підготовки регіональних тренерів з питань раннього втручання, консультування;
- програми підвищення кваліфікації для фахівців із соціальної роботи щодо надання соціальних послуг вразливим категоріям населення та особам, які перебувають у складних життєвих обставинах
- (зокрема щодо надання соціальних послуг «Догляд вдома», денного догляду, супроводу під час інклюзивного навчання);
- програми із загальних питань надання базових соціальних послуг відповідно до чинного законодавства; щодо типового алгоритму надання базової послуги;
- програми з формування батьківської відповідальності;
- програми підготовки фахівців із соціальної роботи та інших працівників системи соціального захисту щодо здійснення соціальної роботи й надання соціальних послуг громадянам похилого віку, особам з інвалідністю (зокрема стосовно надання соціальних послуг паліативного догляду, стаціонарного догляду та підтриманого проживання);

- програми підготовки кандидатів у прийомні батьки та батьки-вихователів щодо виховання дітей з ВІЛ-інфекцією;
- програми навчання посадових осіб місцевого самоврядування та надавачів соціальних послуг з питань доступності, інклюзії та безбар'єрності;
- програми з підготовки фахівців територіальних громад до реалізації програм для кривдників на місцях, а також програм для постраждалих осіб;
- програми для новоприйнятих фахівців із соціальної роботи для надання концептуальних знань про діяльність на посаді, формування професійних цінностей та переконань.

У підсумку огляду державних навчальних програм обласним центрам соціальних служб було поставлено запитання: «Чи погоджуєтеся ви з твердженням, що мають бути обов'язково розроблені державні навчальні програми за базовими соціальними послугами, на основі стандартів надання соціальних послуг; за категоріями отримувачів соціальних послуг?».

Щодо розроблення навчальних державних програм за базовими соціальними послугами отримано такі відповіді з регіонів: «так» відповіли 69,2%, «важко відповісти» — 28,6%, «ні» — 2,2%. Отже, можна стверджувати, що ОЦСС очікують на державні навчальні програми з питань організації і надання базових соціальних послуг і розраховують на них.

«Чи погоджуєтеся ви з твердженням, що мають бути обов'язково розроблені державні навчальні програми за базовими соціальними послугами, на основі стандартів надання соціальних послуг; за категоріями отримувачів соціальних послуг?»

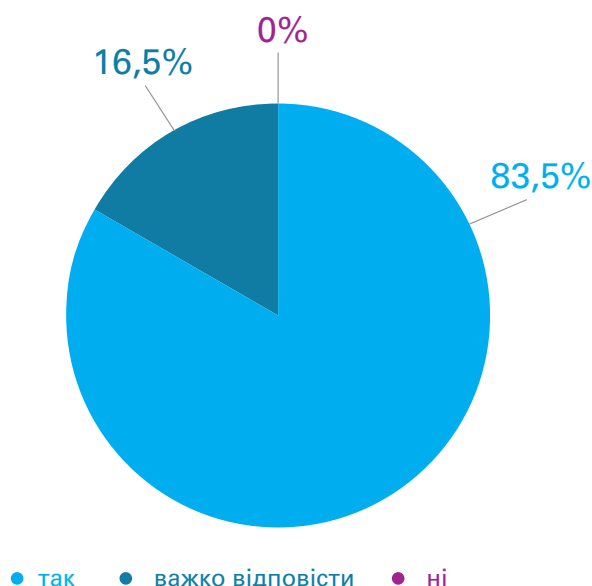
● так ● важко відповісти ● ні

Як аргументи для розроблення таких державних програм ОЦСС було зазначено:

«Це забезпечить роз'яснення щодо надання базових соціальних послуг, єдиний формат і підходи до підготовки фахівців із соціальної роботи й інших надавачів соціальних послуг у територіальних громадах».
«Надання фахівцями базових соціальних послуг вимагає їх професійної підготовки. Без навчання фахівці не зможуть ефективно надавати допомогу людям, які її потребують. Навчальні програми сприяють підвищенню якості надання послуг, забезпеченню їх відповідності стандартам і етичним принципам. Програми дозволяють створити єдину методологічну базу надання послуг у різних громадах і регіонах».
«Базові послуги мають бути доступні та зрозумілі як надавачам, так і отримувачам. Оскільки не на всі базові послуги розроблені стандарти їх надання, Програми можуть оптимізувати їх якість».
«Не всі базові послуги мають державний стандарт/специфікацію. Державні навчальні програми формуватимуть загальні підходи до надання послуг».
«Державна навчальна програма — це інструмент забезпечення єдиних стандартів якості та доступності підтримки по всій країні».
«До кожної базової послуги мають бути розроблені навчальні державні програми, адже це сприятиме якісній підготовці надавачів соціальних послуг».
«Це забезпечує єдиний стандарт підготовки фахівців, що дозволяє гарантувати якість соціальних послуг у будь-якому регіоні країни».
«Програми мають охоплювати всі базові соціальні послуги».
«Такі програми необхідні для забезпечення єдиних підходів, підвищення якості надання послуг, професійного розвитку фахівців соціальної сфери й ефективного реагування на потреби населення».
«Має бути єдиний підхід і одне бачення основних тем та модулів».
«Програма має засновуватися або на послугах, або на державних стандартах».

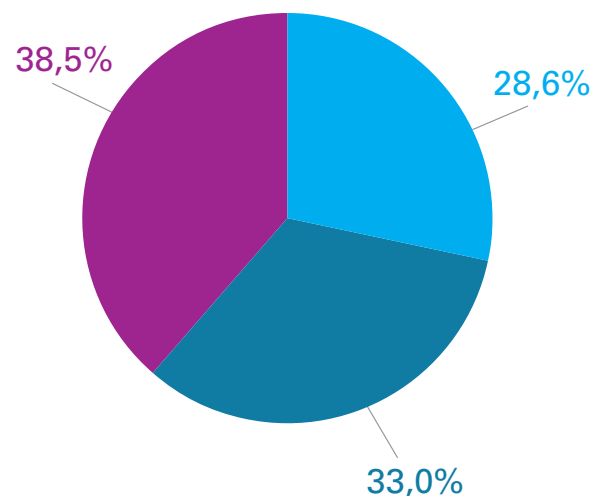
Щодо розроблення державних навчальних програм відповідно до державних стандартів надання соціальних послуг отримано такі відповіді із регіонів: «так» відповіли 83,5%, «важко відповісти» — 16,5%, «ні» — 0%. Отже, можна акцентувати, що розроблення державних навчальних програм відповідно до державних стандартів надання соціальних послуг є пріоритетним.

Аргументація для розроблення таких державних програм така:

«Державні програми мають бути чітко узгоджені з державними стандартами надання соціальних послуг. Це дозволяє забезпечити системність, законність і сталість соціальної підтримки населення».
«Це забезпечить роз'яснення дотримання вимог чинного законодавства й алгоритм надання соціальної послуги».
«Це структурує сам порядок надання соціальної послуги відповідно до державного стандарту та покращить якість її надання, а також полегшить роботу фахівцям, які надають послугу».
«Державні навчальні програми мають бути створені для всіх соціальних послуг, зокрема для тих послуг, державний стандарт яких затверджено».
«Державні стандарти передбачають проходження фахівцями відповідного навчання. Фахівці будь-якої громади мають знати й уміти дотримуватися державних стандартів».
«Державні стандарти вимагають оцінювання потреб, індивідуального планування, моніторингу якості й міждисциплінарного підходу. Без навчання складно коректно реалізувати ці складові стандарту на практиці. Державні стандарти юридично та термінологічно складні, не мають прикладів застосування, містять вимоги, які без навчання залишаються формальністю. Навчання забезпечить системне формування компетентності фахівців».
«Такі програми є необхідною умовою якісного, професійного й справедливого функціонування соціальної сфери. Це гарантія того, що кожен громадянин отримає послуги на належному рівні незалежно від обставин».
«Навчальні державні програми мають бути розроблені за державними стандартами надання соціальних послуг для всіх соціальних послуг, зокрема тих, які не визначені як базові».
«Це забезпечує однаковий мінімальний рівень знань і компетенцій для всіх, хто навчається».
«Це дозволить забезпечити належну якість послуг, сформувати єдині підходи в роботі, підвищити професійність виконавців і ефективно відповідати на потреби отримувачів соціальних послуг».
«Змістом таких навчальних програм мають бути не алгоритм стандарту, а висвітлення змісту заходів, логіки їх проведення, тематичного наповнення. Обов'язково потрібно мати допоміжний матеріал і посібник для тренера».

Щодо розроблення навчальних державних програм за категоріями отримувачів соціальних послуг отримано такі відповіді з регіонів: «так» відповіли 28,6%, «важко відповісти» — 33%, «ні» — 38,5%. Отже, можна відзначити, що розроблення державних навчальних програм за категоріями отримувачів соціальних послуг актуальне, однак, на думку регіонів, не пріоритетне (порівняно з державними стандартами чи базовими соціальними послугами).

Пояснення зазначеного вище такі:

//	«На нашу думку, доцільніше розробляти державні навчальні програми, орієнтуючись на категорію отримувачів соціальних послуг, висвітлюючи при цьому нормативну базу роботи з цією категорією клієнтів; комплекс соціальних послуг, які їм можуть надаватися для забезпечення максимально повної та якісної підтримки; особливості роботи з цією категорією осіб».
	«Кожна категорія отримувачів має свої специфічні потреби, які потребують різного підходу. Державні програми надання соціальних послуг потрібно формувати з урахуванням категорій отримувачів, щоб точно визначати потреби, підвищувати ефективність, реалізовувати принцип адресності. Тому загальна програма може охоплювати вузькі теми, які стосуються специфіки певної категорії отримувачів соціальних послуг».
	«Важливе врахування специфічних потреб кожної категорії отримувачів соціальних послуг».
	«Бажано мати державні навчальні програми щодо роботи з окремими категоріями отримувачів послуг: ветерани війни; члени сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, члени сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України; особи, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, і члени їхніх сімей; особи, постраждалі від сексуального насильства, пов'язаного зі збройною агресією Російської Федерації проти України; особи, зниклі безвісти у зв'язку зі збройним конфліктом».
	«Нові категорії отримувачів послуг, які з'явилися під час війни, потребують особливих підходів, умінь і навичок».
	«Якщо є ресурс, чому б і ні».
	«Навчальні державні програми для різних категорій отримувачів соціальних послуг не потрібно розробляти, оскільки одна й та сама категорія отримувачів соціальних послуг може отримувати різні соціальні послуги. Тому особливості роботи з ними можуть висвітлюватись у державних навчальних програмах, розроблених за базовими соціальними послугами та державними стандартами».
	«Одні й ті самі категорії отримувачів соціальних послуг у різних регіонах мають свої особливості, тому єдина навчальна програма буде недоцільною».
	«Достатньо буде загальної програми навчання щодо всіх отримувачів послуг, які перебувають у складних життєвих обставинах».
	«Кожний окремий регіон має свою специфіку щодо мешканців громад».
	«На нашу думку, первинно доцільно розглядати підготовку державних програм із надання базових соціальних послуг і державних стандартів соціальних послуг, оскільки вони передбачають надання соціальних послуг різним категоріям отримувачів соціальних послуг».

//

Аналіз регіональних навчальних програм

ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД РЕГІОНАЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ

З метою забезпечення високої якості підготовки фахівців соціальної сфери відповідно до сучасних вимог і чинного законодавства, Національна соціальна сервісна служба України передала на розгляд експертів навчальні програми, розроблені обласними центрами соціальних служб.

Загалом відповіді щодо програм надійшли від 21 обласного центру соціальних служб (далі — ОЦСС). З них 17 ОЦСС надали інформацію про 139 програм, розроблених на регіональному рівні. 4 ОЦСС зазначили, що не мають власних розробок регіональних програм (Донецький, Закарпатський, Київський, Херсонський обласні центри соціальних служб).

Тематика навчальних програм/навчальних заходів різна. Розподіл поданих матеріалів за тематикою представлено в таблиці нижче.

Загальний огляд державних навчальних програм

На розгляд експертів було надано 13 державних навчальних програм.

Таблиця 2. Розподіл регіональних навчальних програм/заходів за тематикою

№	Тема	Відсоток програм/заходів (N=139)
1	Загальні питання організації соціальної роботи та соціальних послуг	20%
2	Влаштування дітей-сиріт, дітей позбавлених батьківського піклування в сімейні форми виховання. Підтримка та розвиток СФВ, усиновлення, патронату над дитиною. Розвиток батьківської компетентності	17%
3	Надання соціальних послуг в умовах війни. Підтримка ветеранів і членів їхніх сімей	16%
4	Запобігання домашньому насильству	12%
5	Соціальний супровід під час інклюзивного навчання (асистент дитини, соціальна підтримка дітей з інвалідністю)	9%
6	Профілактика професійного вигорання	8%
7	Спеціалізовані теми для навчання психологів	7%
8	Підготовка фізичних осіб до здійснення послуги догляду вдома без здійснення підприємницької діяльності	6%
9	Базові тренінги для новопризначених фахівців із соціальної роботи	4%
10	Інші теми (медіація, профілактика, підтримане проживання)	1%

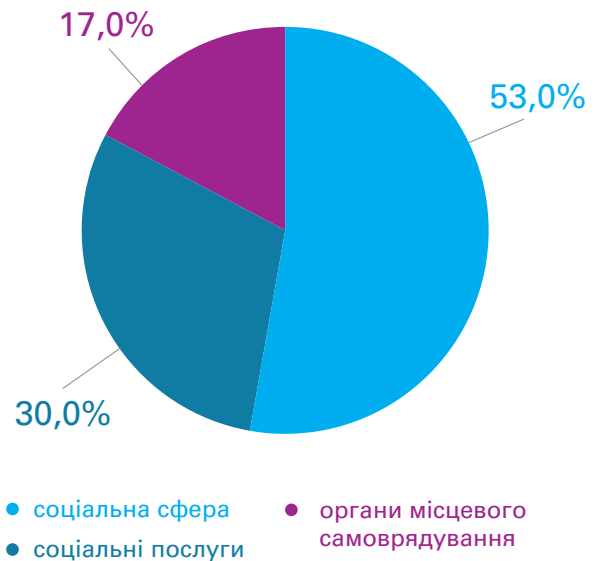
Первинний огляд навчальних програм дозволив виявити, що їх назви (по формі) дуже різні:

курс підготовки; навчання з підготовки/навчання для/щодо; базовий курс; навчання для фахівців/спеціалістів; навчальна програма підготовки; навчання з підвищення кваліфікації...; спеціальна короткострокова програма; спеціальна короткострокова програма підвищення кваліфікації; спеціальна короткострокова програма підвищення професійних компетенцій; примірна програма; примірна програма підвищення кваліфікації; спеціалізоване міждисциплінарне навчання; програма навчання...; навчальний курс; навчальний семінар-тренінг; тренінг; програма навчального семінару; підготовка осіб до...; підготовка спеціалістів до...; навчальний тренінг.

Це засвідчує відсутність єдиного бачення назви відповідного навчально-методичного документа як у різних регіонах, так і в межах одного обласного центру соціальних служб.

За результатами аналізу категорії учасників навчальних програм/навчальних заходів з'ясовано, що це працівники соціальної сфери — 53%, отримувачі соціальних послуг — 30%, міждисциплінарні й міжсекторні команди (серед яких партнери з громадських організацій), представники органів місцевого самоврядування — 17%.

Тривалість реалізації навчальних програм чи заходів, поданих обласними центрами соціальних служб, різна: від 5 до 64 годин.

З відповідей працівників обласних центрів соціальних служб, підстави для розроблення навчальних програм теж різні:

нормативно-правові, соціальні, стратегічні. Це може бути: наявна типова державна програма, запит ЦСС/ЦНСП громад і фахівців/надавачів соціальних послуг області, запит громад на підвищення професійних компетенцій фахівців, які будуть супроводжувати прийомні сім'ї та дитячі будинки сімейного типу для соціальної підтримки й адаптації дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.

У середньому подані для експертного огляду навчальні програми використовуються 1–2 рази на рік. Однак є програми, що використовуються й один раз на кілька років. Це пов'язано з плінністю кадрів, запитом на навчання від територіальних громад, а також плановою потребою в підвищенні кваліфікації фахівців.

Вимоги до частоти перегляду навчальних програм відсутні. Відповідно не простежується напрацьований на місцях механізм перегляду програм і їх оновлення. Зі слів працівників ОЦСС, такі програми переглядають переважно після змін у законодавстві.

139

На жаль, варто зазначити, що зі 139 навчальних програм тільки 45 мають опис змістовної частини: *навчальні модулі, перелік тем, кількість годин, зміст заходів, рекомендовану літературу тощо. 94 надані на розгляд навчальні програми мають тільки стислий план заходу, без опису завдань, тем, модулів, у багатьох не вказано кількості навчальних годин.*

45

Враховуючи зазначене, за результатами первинного огляду наявних програм було вирішено здійснювати експертний огляд 45 навчальних програм із таких областей:

Дніпропетровська — 15 програм; Запорізька — 12; Кіровоградська — 1; Миколаївська — 6; Рівненська — 1; Хмельницька — 2; Чернівецька — 8 програм.

Узагальнену експертну оцінку навчальних програм здійснювали як на підставі заповнення експертами Картки оцінювання регіональної навчальної програми, так і самооцінювання регіонами своїх програм. Загальні результати подано в таблиці нижче.

Таблиця 3. Загальний висновок щодо навчальних програм

Регіональні центри	Програма актуальна, відповідає міжнародним і національним стандартам забезпечення прав людини/дитини, може бути затверджена Національною соціальною сервісною службою та рекомендована до використання іншими регіональними центрами соціальних служб у незміненому вигляді	Програма актуальна, однак потребує незначних змін/уточнень (<i>наприклад, нормативно-правової бази, списку використаних джерел</i>). У разі внесених коректив Програма може бути затверджена Національною соціальною сервісною службою та рекомендована до використання іншими регіональними центрами соціальних служб	Програма актуальна, однак потребує значних змін/уточнення змісту, структури; може використовуватися на регіональному рівні після доопрацювання	Програма втратила актуальність чи не розкриває тему, мету, завдання; може бути скасована	Інформації недостатньо для об'єктивного оцінювання	Інше. Не може бути оцінена як навчальна програма
Дніпропетровський ОЦСС	-	-	15	-	-	-
Запорізький ОЦСС	-	2	7	-	2	1
Кіровоградський ОЦСС	-	-	1	-	-	-
Миколаївський ОЦСС	-	4	2	-	-	-
Рівненський ОЦСС	-	-	1	-	-	-
Хмельницький ОЦСС	-	-	1	-	1	-
Чернівецький ОЦСС	-	-	8	-	-	-
Загалом		6	35		3	1

Отже, загальний висновок щодо 45 оглянутих і проаналізованих навчальних програм обласних центрів соціальних служб такий:

немає жодної актуальної програми, що відповідає міжнародним і національним стандартам забезпечення прав людини/дитини й може бути затверджена Національною соціальною сервісною службою та рекомендована до використання іншими регіональними центрами соціальних служб у незміненому вигляді;

6 6 навчальних програм актуальні, однак потребують незначних змін/уточнень. У разі внесених коректив програми можуть бути рекомендовані до використання іншими регіональними центрами соціальних служб, їхні матеріали можуть лягти в основу для розроблення відповідних державних програм (Запорізький ОЦСС — 2 та Миколаївський ОЦСС — 4);

35 35 навчальних програм актуальні за тематикою, однак потребують значних змін/уточнення змісту й структури; може використовуватися на регіональному рівні після доопрацювання;

3 стосовно 3 інформації було недостатньо для об'єктивного оцінювання;

1 1 матеріал неможливо оцінити як навчальну програму, оскільки це програма онлайн-вебінару.

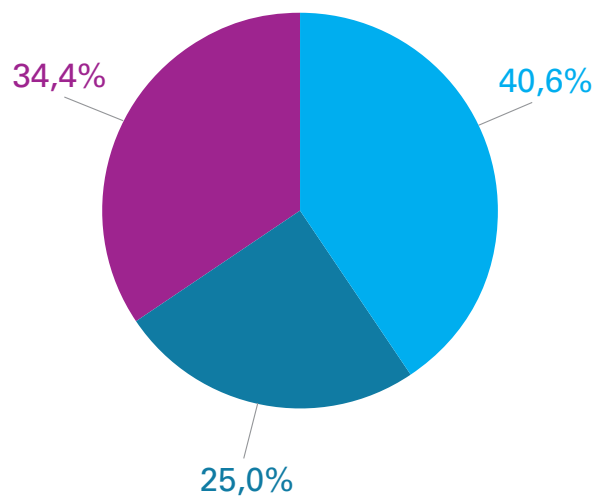
Як було зазначено в підрозділі про методологію огляду, також важливо було з'ясувати думку регіонів щодо доцільності схвалення навчальних програм Національною соціальною сервісною службою. Для цього регіонам було запропоновано висловити свою позицію щодо зазначеного за допомогою гугл-анкети.

Так, на запитання «На вашу думку, чи потребують програми, розроблені обласними центрами соціальних служб, експертизи/схвалення Національною соціальною сервісною службою України, іншим уповноваженим органом?» було отримано 32 відповіді (надавалися стосовно різних програм). Результати такі: «так» — 40,6% (13 відповідей ОЦСС), «ні» — 25% (8 відповідей ОЦСС), «важко сказати» — 34,4% (11 відповідей ОЦСС).

Отже, сукупність відповідей «так» і «важко сказати» свідчить про розуміння переважною більшістю регіонів важливості й значення такої експертизи чи схвалення, принаймні для можливості схвалення впровадження навчальних програм в інших регіонах.

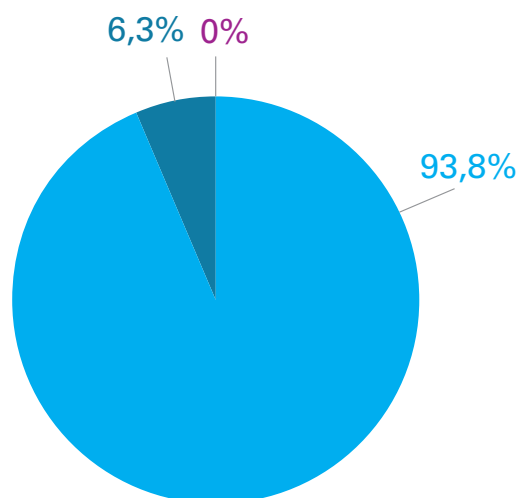
Також працівникам обласних центрів соціальних служб було поставлено запитання: «Чи потрібен єдиний формат і затверджені вимоги до розробки регіональної навчальної програми?». Розподіл відповідей такий: «так» — 93,8% (30 відповідей ОЦСС), «ні» — 6,3% (2 відповіді ОЦСС), «важко сказати» — 0% (0 відповідей ОЦСС).

У повній версії Звіту можна ознайомитися з детальним оглядом усіх 45 регіональних навчальних програм. Щодо кожної програми сформульовано рекомендації щодо її покращення чи подальшого використання.

«На вашу думку, чи потребують програми, розроблені обласними центрами соціальних служб, експертизи/схвалення Національною соціальною сервісною службою України, іншим уповноваженим органом?»

● так ● ні ● важко сказати

«Чи потрібен єдиний формат і затверджені вимоги до розробки регіональної навчальної програми?»

● так ● ні ● важко сказати

Загальні висновки та рекомендації

ВИСНОВКИ ЩОДО ДЕРЖАВНИХ ПРОГРАМ

Галузь Міністерства соціальної політики, сім'ї та єдності залишається недостатньо забезпеченою навчально-методичними ресурсами, необхідними для якісного виконання професійних завдань фахівцями соціальної сфери. Підвищення ефективності навчальної діяльності можливе лише за умови системно-структурних змін: створення цілісної системи безперервного професійного розвитку, запровадження регулярного підвищення кваліфікації (раз на п'ять років) і щорічного удосконалення професійних компетенцій працівників галузі.

Оглянуті чинні державні навчальні програми здебільшого були розроблені в період з 2007 по 2021 роки (дві — у 2007 році, дві — у 2009 році). Частину з них затверджували різні міністерства, зокрема до 2011 року — Міністерство сім'ї, молоді та спорту України (чотири програми).

Аналіз показав, що програми орієнтовані на різні цільові групи: фахівці соціальної сфери, надавачі соціальних послуг, тренери; кандидати в усиновлювачі та сімейні форми виховання; патронатні вихователі; прийомні батьки, батьки-вихователі; а також кривдники й інші отримувачі соціальних послуг. Тематика загалом зберігає актуальність, однак структура, частково зміст і використані інформаційні джерела потребують перегляду й оновлення.

З 13 чинних програм: лише одна не потребує нагальних змін (можливі несуттєві доповнення); три залишаються актуальними, але вимагають незначних уточнень; щодо однієї є дискусія (українська версія програми ПРАЙД), адже регіони відзначають її популярність; чотири актуальні, проте потребують суттєвого оновлення структури та змісту; п'ять втратили актуальність або не розкривають мету й завдання, тому можуть бути скасовані.

Питання, що ускладнюють ситуацію, і своєрідні бар'єри успішної навчальної діяльності відповідно до компетенцій фахівців ОЦСС:

відсутність у багатьох обласних центрах соціальних служб підготовлених тренерів за всіма державними програмами (через плинність кадрів);

відсутність централізованої бази тренерів у соціальній сфері; як наслідок, обмеженість інформації в ОЦСС про сертифікованих тренерів у регіонах, які не є працівниками ОЦСС;

відсутність системного підвищення кваліфікації тренерів і фасилітаторів, регулярного планового навчання й супервізії таких спеціалістів.

Важливо враховувати думки регіонів щодо державних програм під час стратегічного планування навчальної діяльності. Регіональні центри вважають пріоритетом розроблення державних навчальних програм за видами соціальних послуг, стандартизованих на державному рівні, а також підготовку тренерів із базових послуг. Натомість розроблення програм за окремими категоріями отримувачів послуг, на думку регіонів, наразі не є першочерговою.

ВИСНОВКИ ЩОДО РЕГІОНАЛЬНИХ ПРОГРАМ

Тематика регіональних навчальних програм різноманітна й здебільшого актуальна. Найбільше програм присвячено організації соціальної роботи й наданню соціальних послуг (кожна п'ята). На другому місці — підтримка сімейних форм виховання, розвиток батьківських компетенцій прийомних батьків, опікунів і піклувальників. Далі — теми, пов'язані з наданням соціальних послуг у воєнних умовах, підтримкою ветеранів і їхніх сімей, розвитком стресостійкості. Також трапляються програми щодо протидії домашньому насильству, соціального супроводу інклюзивного навчання та профілактики професійного вигорання. Лише близько 7% програм стосуються вузких тем: підготовки психологів, новопризначених фахівців соціальної роботи, медіації, підтриманого проживання тощо.

Основною цільовою групою більшості програм є працівники соціальної сфери та надавачі послуг. Близько третини матеріалів орієнтовані на отримувачів послуг, кожна п'ята програма — на міждисциплінарні команди, серед яких представники громадського сектора. Жодна програма не спрямована на підготовку спеціалістів органів місцевого самоврядування, служб у справах дітей.

Загалом регіони відзначають нестачу навчальних матеріалів для роботи з людьми похилого віку та роботи у сфері догляду. Також важливі теми подолання стресу, розвитку стресостійкості та профілактики вигорання — вони актуальні для всіх фахівців соціальної сфери.

Назви регіональних програм суттєво різняться навіть у межах одного центру. Здебільшого регіональні програми подані в довільній формі та мають різний підхід до структури й визначення тривалості. Значна частина програм містить лише загальні відомості й програму одноденного заходу без детального змісту, що пояснюється відсутністю єдиних вимог до написання навчальних програм.

Методичне забезпечення здебільшого обмежується РР-презентаціями й роздатковими матеріалами. Лише в окремих випадках розробляли пам'ятки для учасників, демонстраційні картки, алгоритми дій або тренерські посібники.

Через відсутність вимог і методичних рекомендацій щодо розроблення регіональних навчальних програм ОЦСС рідко виявляють ініціативу щодо ґрунтовного й повного розроблення пакета навчально-методичних матеріалів.

Винятком можна вважати спробу розроблення й реалізації таких програм у партнерстві із закладами вищої освіти, регіональними центрами підвищення кваліфікації (наприклад, Миколаївський ОЦСС, Запорізький ОЦСС, Хмельницький ОЦСС) чи інститутами післядипломної педагогічної освіти. У таких випадках зміст програм формували саме ці інституції, затверджуючи їх на своїх вчених радах, що фактично перетворювало програми ОЦСС на методичні продукти інших організацій. Проте такі напрацювання можуть і мають бути враховані під час розроблення державних програм.

Загалом усі подані регіональні програми можуть бути реалізовані на рівні громад і регіонів, проте вимагають доповнення, доопрацювання й уніфікації вимог.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ДЕРЖАВНИХ ПРОГРАМ

Рекомендації Національній соціальній сервісній службі України

АКТУАЛІЗАЦІЯ Й ОНОВЛЕННЯ ПРОГРАМ:

- під час планування тем для навчання працівників галузі щодо роботи із сім'ями з дітьми, дітьми-сиротами, дітьми, позбавленими батьківського піклування, дітьми, які залишилися без батьківського піклування, орієнтуватися на завдання фахівців соціальної сфери в контексті операційних цілей і завдань Стратегії забезпечення права кожної дитини на зростання в сімейному оточенні (2024–2028 рр.), а також на передовий міжнародний досвід і результати відповідних досліджень кадрового потенціалу в Україні;
- переглядати тематику державних програм щонайменше раз на 2–3 роки, а за потреби — частіше (зокрема під час змін у законодавстві);
- проводити регулярний моніторинг ефективності програм через зворотний зв'язок від бенефіціарів і тренерів/фасилітаторів;
- для моніторингу навчально-методичної діяльності розглянути можливість подальшого використання інструментів аналізу навчальних програм, розроблених у межах цього огляду (картки, опитувальники).

ВИЗНАЧЕННЯ БАЗОВИХ ПРОГРАМ:

- сформувати перелік близько десяти базових державних навчальних програм, обов'язкових для всіх фахівців соціальної сфери;
- зміст таких програм може охоплювати такі питання, як: розвиток базових професійних компетенцій; ведення випадку й алгоритм надання соціальних послуг; оцінювання потреб особи/сім'ї; складання та реалізація планів соціального супроводу; дотримання державних стандартів надання соціальних послуг; забезпечення найкращих інтересів дитини; супервізія тощо;
- до розроблення таких базових навчальних програм можуть бути запрошені ключові неурядові організації, інші партнери, що мають передовий досвід роботи в Україні у відповідній практиці.

СТАНДАРТИЗАЦІЯ ТА МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ:

- визначити структуру типової державної навчальної програми та вимоги до її змісту. Орієнтовними складниками навчальної програми можуть бути вступ (актуальність, мета, завдання, цільова група, перелік компетенцій і очікувані результати навчання, критерії оцінювання), тематичний план (модулі, теми, години), зміст програми (деталізоване розкриття змісту кожного модуля й теми), список використаних джерел (нормативно-правових документів), додатки (тести, анкети для перевірки засвоєних знань, вмінь);
- розробити методичні рекомендації або стандарт написання й реалізації програм;
- як умову затвердження нової програми передбачити наявність навчально-методичного забезпечення (посібники для тренера, матеріали для учасників);
- визначити періодичність проходження навчання представниками ОЦСС за державними програмами.

СТВОРЕННЯ ЄДИНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ:

- заснувати офіційне онлайн-сховище державних навчальних програм із вільним доступом для ОЦСС і національних тренерів;
- розробити платформу (з урахуванням досвіду сайту про сімейні форми виховання dity.gov.ua), де додатково розміщувати інформацію, курси, джерела, доробки, передовий досвід, зібрані під кожен державну програму.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ Й ЕКСПЕРТНІ МЕХАНІЗМИ:

- сприяти швидкому створенню нових програм за уніфікованою структурою;
- застосовувати різні формати й інструменти навчання (зокрема змішане навчання);
- залучати до розробки програм науковців і практиків, серед яких експерти із закладів вищої освіти та громадських організацій;
- створити дорадчий орган або агенцію в структурі Нацсоцслужби для моніторингу, аналізу, схвалення програм, їх доповнення/оновлення (зокрема для розгляду й схвалення регіональних програм і передових навчальних методів);
- забезпечити участь у роботі дорадчого органу експертів-науковців і фахівців за різними напрямками.

РОЗВИТОК СПІЛЬНОТИ ТРЕНЕРІВ:

- розробити порядок підготовки тренерів за державними програмами;
- створити реєстр суб'єктів навчання тренерів і критерії моніторингу їхньої діяльності;
- підтримувати престиж національних тренерів і забезпечувати їхнє постійне професійне зростання;
- сприяти розвитку спільноти тренерів у соціальній сфері через нормативні й організаційні механізми.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО РЕГІОНАЛЬНИХ ПРОГРАМ

Рекомендації для Національної соціальної сервісної служби України

УНІФІКАЦІЯ ВИМОГ:

- встановити єдині вимоги до назв програм (відокремлювати програми підвищення кваліфікації від програм одноденних навчальних заходів);
- визначити стандарти щодо тривалості й обсягу програм, зокрема в кредитах ЄКТС;
- встановити мінімальний стандарт у годинах/кредитах для фахівців соціальної сфери щодо проходження навчальних заходів відповідно до регіональних програм, програм, розроблених різними суб'єктами навчання для підвищення професійної компетентності;
- унормувати структуру регіональних програм, враховуючи рекомендовані складники державної програми.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ:

- унормувати видачу підтверджувальних документів (сертифікатів, довідок) після проходження навчання на регіональному рівні;
- визначити механізми реєстру й узагальнення інформації про працівників, які пройшли навчання на регіональному рівні.

Рекомендації обласним центрам соціальних служб:

- переглянути назви чинних програм із метою конкретизації;
- чітко розмежовувати навчальні програми й програми заходів;
- розширити вступну частину програм (актуальність, цільова група, критерії оцінювання, особливості навчання);
- до затвердження єдиних державних вимог виробити спільний «стиль» структури й оформлення програм на рівні ОЦСС;
- запровадити систему моніторингу результатів навчання (вхідні й вихідні анкети, тести);

МЕТОДИЧНА ПІДТРИМКА ТА СПІВПРАЦЯ:

- розробити методичні рекомендації для ОЦСС щодо підготовки регіональних програм і порядку їх схвалення від Нацсоцслужби;
- враховувати матеріали програм, створених закладами вищої освіти й залучати їхніх авторів до консультацій;
- розглянути можливість подальшого використання картки оцінки регіональної програми/анкети для ОЦСС для моніторингу їх навчальної діяльності; під час наступних оглядів визначати теми, яких не вистачає для ефективної роботи ОЦСС, орієнтуючись на запити регіонів.

